

کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی

Internal Controls and Corporate
Governance System

کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی

دکتر محمد رضا مهرابان پور
دکتر مرتضی کاظمپور

Mohammadreza Mehrabanpour (Ph.D)
Morteza Kazempour (Ph.D)

دکتر محمد رضا مهرابان پور
عضو هیأت علمی دانشگاه تهران
دکتر مرتضی کاظمپور

کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی

تألیف:

دکتر محمد رضا مهربان پور
عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

دکتر مرتضی کاظم پور

سرشناسه	: مهریان پور، محمدرضا.
عنوان و نام پدیدآور	: کنترل های داخلی و نظام راهبری شرکتی / محمدرضا مهریان پور، مرتضی کاظم پور.
مشخصات نشر	: تهران: نگاه دانش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۱ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۰-۵۱۶-۰-۱۵۷-۹۷۸-۰
وضعیت فهرست نویسی	: قبیلاً
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: هاکمیت شرکتی
موضوع	: Corporate governance
موضوع	: شرکت های اقتصادی - - امور مالی
موضوع	: Business enterprises - - Finance
شناسه افزوده	: کاظم پور، مرتضی.
ردیفندی کنگره	: HD ۲۷۴
ردیفندی دیوبی	: ۹۵۸/۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۵۸۱۴۳۷۷
وضعیت رکورد	: قبیلاً

النشارات نگاه دانش

کنترل های داخلی و نظام راهبری شرکتی
 دکتر محمدرضا مهریان پور، دکتر مرتضی کاظم پور
 نگاه دانش
 فرزانه اشرفی
 چاپ اول - ۱۴۰۰
 ۴۰۰ جلد
 ۶۰,۰۰۰ تومان
 باخترا / رسام / رها
 ۹۷۸-۹۶۴-۰-۱۵۷-۹۷۸-

- ♦ نام کتاب:
- ♦ مولفین:
- ♦ ناشر:
- ♦ حروف نگاری، صفحه آرایی:
- ♦ نوبت چاپ:
- ♦ تیراژ:
- ♦ قیمت:
- ♦ لیتوگرافی / چاپ و صحافی:
- ♦ شابک:

لطفاً از طریق تلگرام و ایمیل، نظرات خود را به ما در میان بگذارید. اگر اشکال علمی، گزارشی، تایپ و ... در این کتب مಥدهای کردید، خوشحال من شویم که آن را از طریق آدرس های زیر برای ما ارسال کنید.
 ایمیل @entesharatenehededanesh Negahedanesh.edit@gmail.com

توجه: کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است و هیچ کس حقیقی و حقوقی حق چاپ و برداشت تمام یا قسمی از اثر را به صورت چاپ، فتوکپی، جزو و حتی دستنویس ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

النشارات نگاه دانش؛ انقلاب- خ ۱۲ فرودین- ساختمان ناشران پلاک ۲۷۱- طبقه ۲- واحد ۱۴

تلفن: ۰۶۶۹۵۴۸۹۲ - تلفکس: ۰۶۶۴۸۶۱۵۴

اخبار کتاب های نگاه دانش
Telegram.me/negahedanesh store

خرید الکترونیکی کتاب های نگاه دانش
www.negahedanesh.com

فهرست مطالب

۲۱	(۲۰۱۶) بروزیل
۲۱	وظایف کمیته حسابرسی
۲۱	سوئیس (۲۰۱۴)
۲۲	ترکیه (۲۰۱۴)
۲۲	فرانسه (۲۰۱۳)
۲۳	اعضا
۲۳	وظایف
۲۳	کانادا (۲۰۱۳)
۲۷	مصر (۲۰۱۱)
۷۵	ارمنستان (۲۰۱۰)
۷۶	کمیته انتصابات (راهبری شرکتی)
۷۶	- هیأت مدیره
۷۷	- مدیریت ارشد اجرایی
۷۷	- سیاست‌های متابع انسانی برای تمامی کارکنان
۷۸	کمیته حقوق، مزايا و پاداش
۷۹	کمیته نظام جبران خدمات
۸۰	کمیته اینمنی و مسئولیت‌بذری اجتماعی
۸۰	سایر کمیته‌های هیأت مدیره
۸۳	هیأت مدیره
۸۷	هیأت مدیره یکپارچه یا تکالایه
۸۲	هیأت مدیره نورودیک (شمالی)
۸۶	اعضای غیر موظف هیأت مدیره (استقلال هیأت مدیره)
۹۰	اندازه هیأت مدیره
۹۱	زنگنه تصدی مدیر عامل در هیأت مدیره
۹۱	جلسات هیأت مدیره
۹۱	دانش مالی اعضای هیأت مدیره
۹۲	حضور بانوان در هیأت مدیره
۹۳	ساختمان مالکیت
۹۳	سهامداران نهادی
۹۵	مالکیت مدیریتی
۹۵	سهامداران عمدۀ
۹۶	نکات بر جسته فصل سوم
۹۹	پرسش‌های فصل سوم
۱۰۰	پیوست
۱۰۰	منتشر کمیته نظام جبران خدمات هیأت مدیره شرکت فورد
۱۰۰	۱. هدف
۱۰۰	۲. ساختار و عملیات
۱۰۰	عزل و نصب
۱۰۰	تفویض اختیار به کمیته‌های فرعی
۱۰۱	۳. جلسات
۱۰۱	۴. مسئولیت‌ها و وظایف
۱۰۲	در ارتباط با طرح‌های اجرایی نظام جبران خدمات
۱۰۲	نظارت بر طرح‌ها و برنامه‌های جبرانی انگیزشی و منصفانه
۱۰۳	گزارش
۱۰۳	۵. ارزیابی عملکرد سالانه
۱۰۴	منابع فصل سوم
۱۱۱	مقدمه
۱۱۲	دلایل اهمیت کنترل‌های داخلی
۱۱۳	چارچوب کنترل‌های داخلی کزوو
۱۱۴	جزء اول: محیط کنترلی

فصل چهارم: رهنمودها و چارچوب‌های کنترل داخلی

فصل اول: کلیات و مفاهیم راهبری شرکتی

۱۳	مقدمه
۱۴	شرکت انرون
۱۵	فعالیت‌ها و رویدادهای اواخر دوران حیات انرون
۱۷	بازی‌های سیاسی انرون
۱۷	علل و روش‌گذگاری شرکت انرون
۲۲	قانون ساربنز - اکسلی
۲۵	هیأت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام
۲۶	مقررات‌گذاری و استانداردگذاری هیأت
۲۶	مفهوم راهبری شرکتی
۲۸	مبانی نظری راهبری شرکتی
۲۸	نظریه نمایندگی
۳۱	نظریه هزینه معاملات
۳۲	نظریه هزینه معاملات در برابر نظریه نمایندگی
۳۲	نظریه ذینفعان
۳۳	نظریه ذینفعان در برابر نظریه نمایندگی
۳۴	اهداف اصلی راهبری شرکتی
۳۴	پاسخ‌گویی
۳۵	گزارشگری مالی
۳۵	رعایت قوانین و مقررات
۳۷	نکات بر جسته فصل اول
۳۹	پرسش‌های فصل اول
۴۰	منابع فصل اول

فصل دوم: مدل، الگو و عوامل ایجاد کننده راهبری شرکتی

۴۵	مدل‌های نظام راهبری شرکتی
۴۷	الگوهای راهبری شرکتی
۴۷	الگوی راهبری شرکتی مبتنی بر بازار
۴۷	الگوی راهبری شرکتی مبتنی بر روابط
۴۷	الگوی راهبری شرکتی در حال گذار
۴۸	الگوی راهبری شرکتی نوظهور
۴۸	عوامل ایجاد کننده سامانه‌های مختلف راهبری شرکتی
۴۸	چارچوب‌های قانونی
۴۹	ساختارهای مالکیت شرکت
۵۲	شرکت‌های خانوادگی (راهبری کسب و کار خانوادگی)
۵۳	تعاونی‌ها (راهبری شرکتی)
۵۳	سازمان‌های غیرانتفاعی (راهبری غیرانتفاعی)
۵۴	سازمان‌های دولتی (راهبری عمومی)
۵۴	شرکت‌های سهامی عام (راهبری شرکتی)
۵۴	سامانه‌های مالی
۵۵	سایر عوامل
۵۷	نکات بر جسته فصل دوم
۵۹	پرسش‌های فصل دوم
۶۰	منابع فصل دوم

فصل سوم: سازوکارهای راهبری شرکتی

۶۳	سازوکارهای راهبری شرکتی
۶۳	حسابرسی داخلی
۶۸	کنترل‌های داخلی
۶۸	کمیته‌های هیأت مدیره
۶۹	کمیته حسابرسی

ب) ایفای مسئولیت‌های نظارتی هیأت‌مدیره.....	۱۴۷	جزء دوم: فرایند ارزیابی خطر.....
ج) صلاحیت کارکنان و مدیریت منابع انسانی.....	۱۴۷	جزء سوم: فعالیت‌های کنترلی.....
د) ساختار سازمانی، تفویض اختیار و تعیین مسئولیت.....	۱۴۸	جزء چهارم: اطلاعات و ارتباطات.....
(۵) سایر شرایط.....	۱۴۸	جزء پنجم: فعالیت‌های نظارتی.....
ارزیابی ریسک.....	۱۴۸	چه چیزی تغییر نکرده است؟.....
فعالیت‌های کنترلی.....	۱۴۸	چه چیزی تغییر کرده است؟.....
(الف) بررسی‌های مدیریت ارشد.....	۱۴۹	رهنمود تربیال.....
(ب) مدیریت مستقیم فعالیت‌ها و کارکردها.....	۱۴۹	معیارهای رهنمود هیأت کنترل انجمن حسابداران کانادا در خصوص
ج) کنترل‌های اختیار و پردازش معاملات.....	۱۴۹	کنترل داخلی.....
(د) کنترل‌های فیزیکی.....	۱۴۹	قانون روش‌های فساد خارجی
(ه) شاخص‌های عملکرد.....	۱۴۹	قانون سارنت-اکسلی
و) تفکیک وظایف.....	۱۴۹	مدیریت ریسک واحد تجاری - چارچوب یکپارچه (۲۰۰۴ و ۲۰۱۳).....
(ز) خط شیوه روابهها.....	۱۴۹	به روزسانی کتاب سیز برای استانداردهای جدید کنترل داخلی.....
ح) سایر فعالیت‌های کنترلی.....	۱۴۹	نکات برگسته فصل چهارم.....
ط) مستندسازی.....	۱۴۹	پرسش‌های فصل چهارم.....
اطلاعات و ارتباطات.....	۱۵۰	منابع فصل چهارم.....
نظارت.....	۱۵۰	فصل پنجم: اصول و رهنمودهای عملی ارزیابی و بهبود
فصل سوم: گزارش‌های کنترل‌های داخلی	۱۵۱	کنترل‌های داخلی
(الف) دوره مورددگارش و دامنه گزارش	۱۵۱	مقدمه.....
(ب) بیانیه مسئولیت هیأت‌مدیره	۱۵۱	اصول اساسی ارزیابی و بهبود کنترل داخلی.....
ج) چارچوب کنترل‌های داخلی	۱۵۱	(الف) پشتیبانی از مهدف‌های سازمان
(د) ارزیابی کنترل‌های داخلی	۱۵۱	ب) تعیین نقش‌ها و مسئولیت‌ها
(ه) اظهارنظر میانهات مدیره	۱۵۲	(پ) ایجاد فرنگ انگیزشی
(و) تاریخ صدور گزارش	۱۵۲	(ت) برقراری ارتباط بین هدف‌ها و عملکرد اشخاص
(ز) اسامی و سمت امضاکنندگان گزارش	۱۵۲	(ت) اطمینان از صلاحیت کافی
نقدهایی بر دستورالعمل کنترل‌های داخلی	۱۵۲	ج) برخورد با خطر
پژوهش‌های تجربی در زمینه کنترل‌های داخلی در ایران	۱۵۵	ج) اطلاع‌رسانی منظم
نکات برگسته فصل ششم	۱۵۷	ح) نظارت و ارزیابی
پرسش‌های فصل ششم	۱۵۹	(خ) ایجاد شفافیت و پاسخ‌گویی
منابع فصل ششم	۱۶۰	رهنمود عملی در مورد پیاده‌سازی اصول
فصل هفتم: شاخص‌ها و آینین‌نامه‌های راهبری شرکتی در کشورهای مختلف		اصل (۱) محدوده کنترل‌های داخلی چه باید باشد؟.....
۱۶۳.....		اصل (۲) چه کسی مسئول کنترل‌های داخلی است؟.....
تعریف شاخص راهبری شرکتی	۱۶۳	اصل (۳) چه اقدام/مسئولیت‌های کنترل داخلی دیگری می‌توان از
اهداف شاخص	۱۶۳	مدیریت و نهاد راهبری انتقال داشت؟.....
بهبود راهبری شرکتی در کشور	۱۶۳	اصل (۴) چگونه می‌توان توجه مدیریت را نسبت به هدف‌های کنترل
فرصت دادن به شرکت‌ها برای متمایز کردن خود در بازار	۱۶۴	داخلی معطوف کرد؟.....
دسترسی به منابع مالی با تمهد به راهبری و پایداری	۱۶۵	اصل (۵) چگونه باید افاده مشارکت‌کننده در سامانه کنترل داخلی مطابق
انواع شاخص‌های راهبری شرکتی	۱۶۵	مسئولیت‌های خود رفتار کنند؟.....
شاخص حمایت از سهامداران خود	۱۶۷	اصل (۶) چگونه باید کنترل‌های داخلی انتخاب، پیاده‌سازی و اجرا
شاخص جدید	۱۶۷	شوند؟.....
شاخص گستره حقوق سهامداران	۱۶۸	اصل (۷) چگونه کنترل داخلی را می‌توان بهتر در ذات یک سازمان
شاخص گستره مالکیت و کنترل	۱۶۸	نهادینه کرد؟.....
شاخص گستره شفافیت شرکت	۱۶۹	اصل (۸) چگونه باید کنترل داخلی ارزیابی و نظرات شود؟.....
وضعيت ایران در شاخص حمایت از سهامداران خرد با توجه به شاخص جدید	۱۶۹	اصل (۹) چگونه باید سازمان عملکرد کنترل داخلی را گزارش دهی
انتشار آینین‌نامه‌های راهبری شرکتی در کشورهای مختلف جهان	۱۶۹	کند؟.....
رته‌بندی هیات راهبری شرکتی آسیا	۱۷۲	نکات برگسته فصل پنجم
نظام راهبری شرکتی در کشورهای مختلف	۱۷۳	پرسش‌های فصل پنجم
۱۷۳.....		منابع فصل پنجم
فرانسه	۱۷۹	فصل ششم: کنترل‌های داخلی در ایران
گزارش باتون (۲۰۰۲)	۱۸۰	مقدمه
مسائل اجتماعی و زیست محیطی	۱۸۳	فصل اول: تعاریف
ایتالیا	۱۸۴	فصل دوم: چارچوب کنترل‌های داخلی
نقش هیأت‌مدیره	۱۸۵	محیط کنترلی

گام ۱۴ از عدالته و موجه بودن پاداش مدیران، اطمینان حاصل کنید.	۲۱۰	ترکیب هیأت مدیره
گام ۱۵ روابط میان شرکت و حسابرسان مستقل (خارجی) را بررسی کنید	۲۱۰	مدیران مستقل
گام ۱۶ روابط با تنظیم کننده‌های شرکت را در نظر داشته باشید	۲۱۱	رئیس هیأت مدیره
گام ۱۷ سیاست‌های هیأت مدیره را بنحوی تدوین کنید که روابط شرکت و جامعه‌ای که بر آن تأثیر می‌گذارد را پوشش دهد	۲۱۱	اطلاعاتی که باید به هیأت مدیره ارائه شود
گام ۱۸ رویکرد شرکت نسبت به فتار اخلاقی را بررسی کنید	۲۱۱	اطلاعات محروم‌انه
گام ۱۹ از کارایی (ازش افزایی) دبیر شرکت اطمینان حاصل کنید	۲۱۱	پاداش مدیران
گام ۲۰ چگونگی پیشرفت عملکرد دبیر شرکت را بررسی کنید	۲۱۲	کنترل‌های داخلی
نکات بر جسته فصل هشتم	۲۱۳	معاملات با اشخاص وابسته
بررسی‌های فصل هشتم	۲۱۵	روابط با سرمایه‌گذاران نهادی و سایر سهامداران
منابع فصل هشتم	۲۱۶	مجموع صاحبان سهام
فصل نهم: راهبری شرکتی و اهمیت آن در ایران		اعضای هیأت حسابرسان
راهبری شرکتی در ایران	۲۱۹	محارستان
محاسبه شاخص و امتیاز راهبری شرکتی توسط بورس اوراق بهادار	۲۲۰	ساختار هیأت مدیره
تهران	۲۲۰	شرح وظایف هیأت مدیره و نظارت
اهمیت و ضرورت نظام راهبری شرکتی در ایران	۲۲۲	استقلال
کاهش تخلفات، بهبود سلامت بازار و جلب اعتماد سرمایه‌گذاران	۲۲۲	شفافیت
خصوصی سازی و اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی	۲۲۳	آلمان
اصلاح قانون تجارت	۲۲۴	نکات بر جسته فصل هفتم
مبادرات خارجی و جذب سرمایه	۲۲۴	پرسش‌های فصل هفتم
مدلی برای رتبه‌بندی راهبری شرکتی در ایران	۲۲۴	پیوست
اولویت‌بندی شاخص‌ها	۲۲۵	أصول راهبری شرکتی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۲۰۱۵)
پژوهش‌های تجربی انجام شده در زمینه راهبری شرکتی در ایران	۲۲۵	سازمان همکاری و توسعه اقتصادی
موانع استقرار نظام راهبری شرکتی کارآمد در ایران	۲۲۵	أصول راهبری شرکتی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی
نکات بر جسته فصل نهم	۲۳۶	اصل (۱) اطمینان دادن نسبت به وجود زیربنایی برای چارچوب راهبری شرکتی اثربخش
بررسی‌های فصل نهم	۲۳۸	اصل (۲) حقوق سهامداران و برخورد برابر با آنان و کارکردهای مالکیتی کلیدی
پیوست	۲۳۹	اصل (۳) سرمایه‌گذاران نهادی، بازارهای سهام و سایر واسطه‌ها
دستورالعمل حاکمیت شرکتی	۲۴۰	اصل (۴) نقش ذینفعان در راهبری شرکتی
شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران	۲۴۰	اصل (۵) افشا و شفافیت
فصل اول: تعاریف	۲۴۱	اصل (۶) مسئولیت‌های هیأت مدیره
فصل دوم: اصول حاکمیت شرکتی	۲۴۲	منابع فصل هفتم
فصل سوم: هیات مدیره و مدیرعامل	۲۴۲	فصل هشتم: گام‌های کاربردی برای پیشود راهبری شرکتی
فصل چهارم: مجموع عمومی صاحبان سهام	۲۴۷	مقدمه
فصل پنجم: نحوه انتخاب اعضا هیات مدیره و عضو مستقل هیات مدیره	۲۴۹	گام (۱) راهبری شرکتی درباره کارایی نهاد راهبری است، نه تطبیق با دستورالعملها
فصل ششم: پاسخگویی و افشای اطلاعات	۲۴۹	گام (۲) نقش راهبری رئیس هیأت مدیره را تأیید و تصدیق کنید
منابع فصل نهم	۲۵۱	گام (۳) از مهارت، تجربه و جسارت مدیران غیراجرا، اطمینان حاصل کنید
فصل دهم: حوزه‌های ارتقاگری راهبری شرکتی		گام (۴) ظرفیت و استعداد مدیران غیراجرا را در نظر داشته باشید
راهبری شرکتی و عملکرد شرکت	۲۵۷	گام (۵) نقش و سهم مدیران غیراجرا را بررسی کنید
راهبری شرکتی و بهبود کارایی سرمایه‌گذاری	۲۵۸	گام (۶) مطمئن شوید تمام مدیران درک صحیح از شرکت داشته باشند
راهبری شرکتی و کاهش خطر قیمت سهام	۲۵۸	گام (۷) از سلامت روابط هیأت مدیره با مدیران اجرایی اطمینان حاصل کنید
راهبری شرکتی و ارزش‌افزایی	۲۵۹	گام (۸) از دسترسی اعضا هیأت مدیره به اطلاعات موردنیاز آنان، اطمینان حاصل کنید
راهبری شرکتی و گیفیت گزارشگری مالی	۲۵۹	گام (۹) هیأت مدیره، مسئول تدوین راهبرد شرکت است
راهبری شرکتی و بیش گیری از درماندگی مالی	۲۶۰	گام (۱۰) تشخیص این موضوع که «مدیریت و نظارت بر خطر» وظیفه هیأت مدیره است
راهبری شرکتی و مازاد بازده	۲۶۱	گام (۱۱) بر عملکرد هیأت مدیره نظارت کنید و پیگیر فرصت‌های پیشرفت باشید
راهبری شرکتی و احتمال گزارشگری مالی متقابلانه	۲۶۱	گام (۱۲) روابط با سهامداران بهویژه سرمایه‌گذاران نهادی را بررسی کنید
راهبری شرکتی و بهنگام بودن افشای گزارشگری مالی	۲۶۲	گام (۱۳) همواره بر این مطلب تأکید کنید که شرکت متعلق به مدیران نیست
راهبری شرکتی و خوشبینی مدیران	۲۶۳	
راهبری شرکتی و محافظه‌کاری	۲۶۴	
راهبری شرکتی و کیفیت سود	۲۶۵	
راهبری شرکتی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها	۲۶۵	
نکات بر جسته فصل دهم	۲۶۸	

کارکنان.....	۳۲۲	پرسش‌های فصل دهم.....
هیأت نظارت بر شریعت.....	۳۲۲	منابع فصل دهم
حسابرسان.....	۳۲۲	فصل یازدهم: راهبری شرکتی و پاسخگویی از دیدگاه اسلام
پاسخ‌گویی و کنترل.....	۳۲۲	مقدمه
سیاست‌های جغرافی.....	۳۲۳	پاسخ‌گویی با رویکرد اسلامی
جلسات هیأت مدیره.....	۳۲۴	نکات برجسته فصل یازدهم.....
گزارش سالانه، افشاگری اطلاعات و شفافیت.....	۳۲۴	پرسش‌های فصل یازدهم.....
نظامنامه اخلاقی.....	۳۲۵	منابع فصل یازدهم
نکات برجسته فصل دوازدهم.....	۳۲۶	فصل دوازدهم: راهبری شرکتی در مؤسسات مالی اسلامی
پرسش‌های فصل دوازدهم.....	۳۲۹	بانکداری اسلامی
پیوست.....	۳۳۰	اصل (۱) عادلانه بودن تمامی روابط و مناسبات
رهنماوهای اصول راهبری شرکتی برای بانکها از انتشارات بال (۲۰۱۵).....	۳۳۰	اصل (۲) سازگاری تمامی رفتارها با اخلاق اسلامی
پیشکش.....	۳۳۰	اصل (۳) آزادی عوامل اقتصادی در چارچوب محدود
تفاوت حوزه‌های قضائی.....	۳۳۳	اصل (۴) ارتباط و تناسب روابط پولی واعتباری با بخش واقعی اقتصاد
کاربرد تناسب و تفاوت در شیوه‌های راهبری	۳۳۳	اصل (۵) تأمین اصول، مبانی، قواعد و دستورات فقهی در حوزه عاملات
اصل اول: مسئولیت‌های کلی هیأت مدیره.....	۳۳۵	راهبری شرکتی در بانکداری اسلامی
مسئولیت‌های هیأت مدیره.....	۳۳۵	ابزارهای راهبری شرکتی در بانکداری اسلامی
فرهنگ و ارزش‌های سازمانی	۳۳۶	نظام کنترل داخلی
ریسک‌پذیری، مدیریت و کنترل ریسک	۳۳۷	مدیریت ریسک
نظارت بر مدیران ارشد	۳۳۹	(الف) ریسک اعتبار
اصل دوم: شرایط احراز و ترکیب هیأت مدیره	۳۴۰	(ب) ریسک نقدینگی
ترکیب هیأت مدیره	۳۴۰	(ج) ریسک نرخ بهره
انتخاب و شرایط احراز اعضای هیأت مدیره	۳۴۱	(د) ریسک عملیاتی
اصل سوم: ساختار و روش‌های هیأت مدیره	۳۴۲	بهبود شفافیت بانکی
سازمان و ارزیابی هیأت مدیره	۳۴۲	حسابداری وام و افشا
نقش رئیس هیأت مدیره	۳۴۳	اجازه شرعی و ممیزی
کمیته	۳۴۳	حسابرسی مستقل
کمیته حسابرسی	۳۴۴	اهمیت و نقش نظارت شرعی بر مؤسسات مالی اسلامی
کمیته ریسک	۳۴۵	نظارت شرعی در کشورهای اسلامی
کمیته حقوق و مزايا	۳۴۶	(الف) عربستان سعودی
سایر کمیته‌ها	۳۴۷	(ب) مالزی
تضاد منافع	۳۴۸	(ج) اندونزی
اصل چهارم: مدیریت ارشد (مدیر عامل)	۳۴۹	(د) بھرین
اصل پنجم: راهبری شرکتی در ساختارهای گروهی	۳۴۹	(ه) امارات متحده عربی
هیأت مدیره شرکت مادر	۳۵۰	(و) کویت
هیأت مدیره واحدهای تابعه	۳۵۰	(ز) قطر
ساختارهای مبهم پاپیچیده	۳۵۱	(الف) ایالات متحده آمریکا
اصل ششم: واحد مدیریت ریسک	۳۵۲	طبقه‌بندی الگهای مختلف نظارت شرعی
نقش مدیر ارشد ریسک	۳۵۳	۱. رویکرد حداقلی
اصل هفتم: شناسایی، پایش و کنترل ریسک	۳۵۴	۲. رویکرد حداقلی
اصل هشتم: ارتباطات ریسک	۳۵۷	۳. رویکرد میانی
اصل نهم: رعایت الزامات (تطبیق)	۳۵۸	نظارت شرعی در نظام بانکی ایران
اصل دهم: حسابرسی داخلی	۳۵۹	شورای فقهی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
اصل یازدهم: حقوق و مزايا	۳۶۰	مقایسه الگوی نظارت شرعی ایران با سایر کشورها
اصل دوازدهم: شفافیت و افشاء	۳۶۲	نظامنامه بهترین شیوه‌های تقویت راهبری شرکتی در مؤسسات مالی اسلامی
اصل سیزدهم: نقش ناظران	۳۶۳	هیأت مدیره
رهنماوهای در خصوص انتظارات برای راهبری شرکتی صحیح	۳۶۴	مدیران غیراجرایی
ارزیابی جامع از راهبری شرکتی بانک	۳۶۴	مدیران اجرایی
تعاملات منظم بین هیأت مدیره و مدیریت ارشد	۳۶۵	مدیریت ارشد
ضوروت بهسازی و اقدام اصلاحی توسط بانک	۳۶۶	
همکاری و تسهیم اطلاعات با سایر ناظران مرتبط در خصوص راهبری شرکتی	۳۶۶	
منابع فصل دوازدهم	۳۶۷	

مقدمه مؤلفان

یکی از وظایف اصلی دانشگاهها و مراکز پژوهشی، تدوین و ارائه کتب و منابع مورد نیاز برای آموزش مفاهیم علمی در دانشگاهها و صنعت است. برای تحقق این هدف، کتاب حاضر با عنوان کنترل‌های داخلی و راهبری شرکتی نگارش شد. راهبری شرکتی یا حاکمیت شرکتی، از موضوعات و مباحث مهم و جدی علمی و عملی مطرح شده در سه دهه اخیر در محافل علمی و اجرائی جهان در حوزه‌های اقتصادی، مدیریتی، مالی و حسابداری است. اهمیت این موضوع به قدری است که معمولاً مهم‌ترین اشخاص اجرایی کشور در سطح رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر به این امر اهتمام داشته و بر مجموعه مسائل مرتبط به آن نظارت و اشراف دارند. پژوهش‌های دانشگاهی در زمینه راهبری شرکتی در دنیا رونق دارد و معیارهای نوینی در این زمینه پدید آمده‌اند. در دانشگاه‌های کشورهای پیشو، راهبری شرکتی در مقاطع تحصیلات تکمیلی، به عنوان یک سرفصل مستقل تدریس می‌شود و در سال‌های اخیر در کشور ما نیز این درس، وارد سرفصل‌های درسی شده است. در دوره کارشناسی رشته حسابداری، درسی سه واحدی بنام «کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی» و در مقطع کارشناسی ارشد حسابداری مدیریت درس دو واحدی «حاکمیت شرکتی» وجود دارد. این کتاب برای تدریس آن دروس مناسب بوده و منطبق با سرفصل‌ها و شرح درس آنها است. مطالعه راهبری شرکتی، مطالعه سازوکارهای سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها و راهبری شرکتی، تنوع و گوناگونی وجود دارد. با این همه، پژوهش‌های موجود عمدتاً بر سامانه‌های آنگلوساکسون (انگل‌آمریکایی) راهبری شرکتی مرکز هستند. راهبری شرکتی یک عنصر اساسی در افزایش اعتماد سرمایه‌گذار، ارتقای حس رقابتی و در نهایت بهبود رشد اقتصادی است. این عنصر در صدر فهرست مفاهیم مربوط به توسعه بین‌المللی قرار دارد. بر همین اساس است که جیمز ولفسان^۱، رئیس سابق بانک جهانی، در این زمینه می‌گوید: «راهبری شرکتی برای رشد اقتصاد جهانی، از راهبری کشورها دارای اهمیت بیشتری است».

در اوایل دهه ۱۹۹۰ میلادی، موضوع راهبری شرکتی مورد توجه بسیاری از پژوهشگران در دانشگاه‌ها و نیز مدیران، سرمایه‌گذاران، مجالس قانون‌گذاری و دولتها قرار گرفت و تعاریف مختلفی هم از آن ارائه شد. برای نمونه، بانک جهانی، راهبری شرکتی را به این صورت تعریف کرد: «راهبری شرکتی به حفظ تعادل میان هدف‌های اجتماعی و اقتصادی و هدف‌های فردی و جمعی مربوط می‌شود. چارچوب راهبری شرکتی

1. James Wolfensohn

برای گسترش استفاده مؤثر از منابع و نیز برای پاسخ‌گویی لازم به منظور نظارت بر آن منابع بوده و هدف آن هم راستا کردن هر چه بیشتر منافع افراد، شرکت‌ها و جامعه است».

فروپاشی شرکت‌های بزرگی از قبیل انرون، وردکام، آدلفی، سیسکو، لوستنت و... که موجب زیان بسیاری از سرمایه‌گذاران و ذی‌نفعان شد و ناشی از نظام‌های ضعیف راهبری شرکتی بود، موجب تأکید بیش از پیش بر ضرورت ارتقا و اصلاح نظام راهبری شرکتی در سطح بین‌المللی شد. به دنبال فروپاشی انرون و موارد مشابه دیگر، کشورهای سراسر دنیا به سرعت واکنش بازدارنده‌ای برای جلوگیری از تکرار حوادث مشابه، نشان دادند. در آمریکا به عنوان یک واکنش سریع به این فروپاشی‌ها، لایحه سربنزاکسلی در جولای ۲۰۰۲ میلادی تصویب و از سال ۲۰۰۴ لازم الاجرا شد. همچنین در ژانویه ۲۰۰۳ گزارش‌های هیگس و اسمیت در پاسخ به شکست‌های راهبری شرکتی، انتشار یافتند. در کشور ما هم نظام راهبری شرکتی شامل سازوکارهای کمیته‌های هیأت مدیره، حسابرسی مستقل و داخلی، کنترل‌های داخلی و سایر مفاهیم مربوطه مصوب، ابلاغ و اجرا شده‌اند.

نظام راهبری شرکتی اثربخش یک عامل بنیادین در فرآیند بازسازی اقتصادهای در حال توسعه است. این سامانه با کاهش امکان رفتارهای فرصت‌طلبانه و متقبلانه، عملکرد شرکت‌ها را بهبود می‌بخشد، کیفیت اطلاعات موجود برای مشارکت‌کنندگان در بازار سرمایه را ارتقا داده و دستیابی به سرمایه خارجی را تسهیل می‌کند. بررسی انجام شده در خصوص اقتصادهای در حال توسعه نشان می‌دهد، در بسیاری از کشورها قانون‌های پایه مانند مقررات مربوط به مجتمع عمومی شرکت‌ها و سایر قوانینی که برای حمایت از حقوق سهامداران اقلیت لازم است، بطور کامل وجود ندارد یا اینکه خیلی سست و ضعیف اجرا می‌شود؛ اما تمام اقتصادهای در حال توسعه، پیشرفت‌های زیادی در تدوین مقررات لازم برای بسط چارچوب راهبری شرکتی داشته‌اند و به سمت انطباق با اصول جهانی به صورت اختیاری یا اجباری حرکت کرده‌اند. به علاوه در تمام کشورها، مجازات‌هایی برای نقض قانون وجود دارد که از جریمه تازگانی شدن و محدودیت در تصدی پست‌های مدیریتی در آینده را در بر می‌گیرد. این امر برای پیشگیری از تقلب و سوءاستفاده از موقعیت ضروری و با اهمیت است، اگر چه کافی نیست. اما با وجودی که مواد قانونی مربوطه در بسیاری از کشورها به نسبت خوب است، اجرای قانون و مقررات در عمل از سطح قابل قبول فاصله زیادی دارد. یکی از مهمترین مسائلی که باید مورد توجه قرار گیرد، اصل کامل بودن قوانین و مقررات است. این بدان معنا است که ارزش نظام قانونی و راهبری شرکتی، نه تنها به قانون شرکت‌ها بلکه به ترکیب خاصی از قوانین و مقررات، ارتباط مناسب آنها و سازگاری قانون تجارت و شرکت‌ها با تمام مجموعه قوانین تجاری بستگی دارد. اصل کامل بودن به وابستگی متقابل اجزای مختلف سامانه اشاره دارد و بر مبنای این عقیده استوار است که «کلیت یک موضوع چیزی بیش از جمع اجزای آن است»، برای کسب بیشترین منافع از اصل کامل بودن، ضروری

است که اجزا با یکدیگر سازگار باشند و در این صورت سامانه مستحکم و سازگار خواهد بود. در اصل کامل بودن دو بعد وجود دارد: ۱. مقررات درونی قانون تجارت و شرکت‌ها باید با یکدیگر مکمل و سازگار باشد، به عبارت دیگر مقررات خاص، تنها زمانی می‌توانند جایگزین دیگری شوند که با سایر اجزای قانون تجارت و شرکت‌ها سازگار باشند. ۲. کل قانون تجارت و شرکت‌ها با سایر مقررات قانونی مکمل و سازگار باشد، به عبارت دیگر قانون تجارت و شرکت‌های یک کشور باید با محیط قانونی آن سازگار باشد. همچنین باید نسبت به اقدامات عجلانه هشیار بوده و از آن پرهیز کرد؛ زیرا بدون در نظر گرفتن همه جوانب، ممکن است سامانه مذبور با شکست مواجه شود. با توجه به مبانی صنعتی و تجاری بسیار متفاوت، سامانه‌ای که برای یک کشور مناسب است، برای کشور دیگر مناسب نخواهد بود. واضح است که غفلت از این روابط، خطناک است و قوانین راهبری شرکتی، فن آوری نیست که مانند یک ماشین بتوان آن را صادر کرد. از جمله اهداف کتاب حاضر آشنایی مدیران با نظام کنترل‌های داخلی و راهبری شرکتی، آمادگی برای اجرای آیین‌نامه راهبری شرکتی در بورس تهران، حرکت بنگاه‌های کشور به سمت بین‌المللی شدن، ترویج مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی در بنگاه‌های اقتصادی کشور است. همچنین مخاطبان این کتاب اعضای هیأت‌مدیره شرکت‌ها و سازمان‌ها، مدیران عامل و رئیسای هیأت‌مدیره، مدیران ارشد شرکت‌ها و سازمان‌ها، بازرسان اصلی و علی‌البدل شرکت‌ها، حسابرسان شرکت‌ها و نیز دانشجویان و استادی محترم دانشگاه‌ها خصوصاً برای تدریس دروس «کنترل‌های داخلی و نظام راهبری شرکتی» و «حاکمیت شرکتی» هستند.

با توجه به مطالب پیش‌گفته و اهمیت موضوع راهبری شرکتی در سطح جهان و نیاز کشور و کمبود کتب مربوطه و جای خالی کتابی جامع و به روز در این خصوص که حتی‌المقدور هم مفاهیم بین‌المللی راهبری شرکتی را ارائه کند و هم مسائل مربوط به آن در کشور عزیzman را مورد بررسی قرار دهد، نویسنده‌گان تصمیم گرفتند تا کتابی در این زمینه نگارش نمایند که به درک هر چه بیشتر این موضوع کمک نماید.

در خاتمه خداوند را سپاس می‌گوئیم که توفیق عنایت فرمود تا این کتاب را به جامعه علمی کشور تقدیم نمائیم. نویسنده‌گان تلاش کردند تا با استفاده از تجربیات خود و با مرور منابع مختلف داخلی و خارجی، مطالبی را مطرح کنند که حاصل آن به دست اوردن دید جامعی از مفهوم راهبری شرکتی و کنترل‌های داخلی باشد. از همه افرادی که ما را در این خصوص یاری کردند، از مدیر محترم انتشارات نگاه دانش و همکاران ارجمند ایشان به خاطر اینکه امکان نشر کتاب را فراهم کردند تشکریم. با رایانامه: mehrabanpour@ut.ac.ir برای ارائه هرگونه راهنمایی، پیشنهاد، انتقاد و پرسش می‌توانید با ما در تماس باشید. توفیق همگان را برای خدمت به کشور و مردم عزیzman خواستاریم.

محمد رضا مهربان‌پور

مرتضی کاظم‌پور

این کتاب تقدیم می‌شود به:

بانوی فرهیخته حسابداری ایران

پروفسور دکتر رضوان حجازی

استاد ارجمند حسابداری دانشگاه الزهراء به پاس یک عمر تلاش علمی ارزشمند

محمد رضا مجریان پور

مرتضی کاظم پور

